

Tekst 1

Overheid en kunst

(1) De kunst in Nederland heeft een flink imagoprobleem. Kunstenaars, beleidsmakers en beschouwers proberen elkaar in een estafette van publicaties af te troeven in somberheid. De Nederlandse kunst verkeert in een diepe innerlijke crisis, is provinciaals en wordt in de internationale kunstwereld nauwelijks serieus genomen.

(2) Wanneer het de landbouw of de scheepvaart had betroffen, waren er ongetwijfeld stemmen opgegaan om meer geld in deze sector te pompen, maar hier is het omgekeerde het geval. Terwijl de kunst schijnbaar in een crisis verkeert en haar internationale concurrentiepositie wordt bedreigd, schiet de overheid niet te hulp, maar geeft ze juist een extra duwtje naar de afgrond door fors op de uitgaven voor kunst te bezuinigen. Een argeloze beschouwer kan bijna niet anders dan concluderen dat de Nederlandse overheid en de oppositie kunst van zeer gering belang vinden.

(3) Maar die argeloze beschouwer heeft het mis. Tenminste als hij afgaat op wat de verschillende politieke partijen zéppen over kunst. Kunst is belangrijk voor de samenleving, schrijft een CDA-kamerlid op haar website. Cultuur en sport verhogen de kwaliteit van de samenleving, meldt de PvdA in haar verkiezingsprogramma. Kunst is belangrijk en moet verrassen, stimuleren en inspireren, zegt GroenLinks. De VVD op haar beurt vindt cultuur-educatie van groot belang, omdat jongeren daarmee hun affiniteit met kunst en het cultureel erfgoed kunnen ontwikkelen. Kunst en cultuur, stelt de SP, behoren tot de belangrijkste dragers van onze beschaving. En op de

website van het ministerie van OC&W valt te lezen dat “cultuur de mensen anders naar elkaar laat kijken. Cultuur (...) zet aan om in debat te gaan en leert mensen elkaar te waarderen. Kunst verdiept. Daarom stelt de Nederlandse overheid er belang in deelname aan cultuuruitingen te ondersteunen en te stimuleren.”

(4) Dat valt dus allemaal ontzettend mee. Je vraagt je af waar al die discussie en onrust de afgelopen maanden voor nodig zijn geweest. Uit het voorafgaande leid ik tenminste af dat er verschillende coalities mogelijk zijn die over een ruime kamermeerderheid kunnen beschikken voor de uitvoering van een royaal en enthousiast kunstbeleid. En wie zou er ook willen bezuinigen op kunst wanneer mensen, zoals het ministerie zelf zegt, elkaar door kunst leren waarderen? Een verhoogd zelfbegrip en begrip voor de ander in een wereld die op alle fronten volop in beweging is, dat mag toch wel wat kosten.

(5) Hoe komt het dan dat deze geschreven woorden niet tot meer daadkracht leiden? Dat we als burgers niet zien dat kunst belangrijk wordt gevonden? Hebben we het eigenlijk wel over hetzelfde, wanneer we spreken over kunst? Je vraagt het je af.

(6) Het lijkt er verdacht veel op dat de verschillende politieke partijen en overheden weliswaar zeggen dat kunst belangrijk is voor de samenleving, maar dat ze eigenlijk niet weten waarom. De geloofsbelijdenissen roepen een heleboel vragen op. Vragen waarop geen antwoord wordt gegeven.

(7) Want waarom zou kunst moeten verrassen, zoals GroenLinks stelt? Kan

ze ook niet een functie vervullen door ons gerust te stellen? Te troosten? Of te vervelen? En GroenLinks kan dan
90 wel zeggen dat kunst moet stimuleren en inspireren, maar waartoe die stimulus moet leiden, daarover wordt geen helderheid gegeven.

(8) Het lijkt er veel op dat men eigenlijk
95 maar wat roept, zonder dat enig bewijs noodzakelijk wordt geacht. Zo beweert een partij dat er een sterkere wisselwerking moet zijn tussen de beroeps-kunst en de amateurkunst, omdat zo'n
100 wisselwerking, volgens deze partij, "zeer stimulerend" kan werken. Hoezo zou zo'n wisselwerking stimulerend werken? Stimulerend voor wie? En waartoe moet dit alles stimuleren? Over
105 kunst mag je werkelijk alles zeggen. Enige kennis van zaken of begrip voor omstandigheden is niet vereist.

(9) Dat bleek weer eens toen diezelfde
110 partij onlangs een motie indiende waarin de regering werd gevraagd te onderzoeken in hoeverre "volledig door de overheid gesubsidieerde kunstenaars" gedwongen kunnen worden amateurs bij de uitoefening van hun hobby te
115 assisteren. Uit dit plan spreekt een bijna terloopse minachting voor het beroep van kunstenaar en voor de kunsten zelf. Kunst, dat is een soort edele hobby. Je doet het erbij en je
120 kunt er dus makkelijk nog iets anders bijdoen. Alleen zie ik niet waarom we deze gedachte enkel zouden loslaten op het volledig gesubsidieerde kunstenaarschap. Er is nog zoveel
125 meer mogelijk. Ik zie een toekomst waarin volledig gesubsidieerde medewerkers van Rijkswaterstaat mij helpen bij de aanleg van mijn vijver, terwijl de volledig gesubsidieerde mannen van
130 Staatsbosbeheer de tuin snoeien en een volledig gesubsidieerde docent van het conservatorium mijn zoon pianoles geeft.

(10) Achter het begrip 'kunst' gaat een
135 wereld van zeer uiteenlopende inter-

pretaties en gierende misverstanden schuil. Hoewel er brede consensus bestaat over het belang van kunst, lopen de meningen over het wezen en
140 de plaats van die kunst in de maatschappij sterk uiteen, met als gevolg dat men van elkaar eigenlijk niet weet waarover de ander het heeft. En ervan uitgaande dat het gros van de Neder-
145 landse politici de middelbare school heeft afgemaakt en dat de vele uiteenlopende en bizarre ideeën over kunst niet het resultaat zijn van een gebrekkig intellect, kan de objectieve toeschouwer
150 maar tot één conclusie komen: hier is sprake van een groot en langdurig misverstand.

(11) Dat misverstand openbaart zich al in de kern van alle betogen die worden
155 gehouden over kunst: de aanname dat kunst belangrijk is voor mens en samenleving; dat zij een stichtende werking heeft en het zich kunnen ver-
160 plaatsen in de gevoelens van de medemens stimuleert. Het is een waarheid die boven alle twijfel verheven lijkt. Zozeer verheven zelfs dat geen enkele
partij een, anderszins gebruikelijk, objectief rapport van het CBS¹⁾ of de
165 Rekenkamer bijsluit om deze vermeende waarheid te staven.

(12) En daarvoor is natuurlijk een reden. Zo'n objectief rapport bestaat
170 namelijk niet. En dat rapport zal er ook nooit komen, omdat de stelling dat kunst goed is voor de mensen objectief
bezien niet te bewijzen valt. Als kunst goed zou zijn voor de mensen, dan is de dosering van de werkzame stof wel
175 erg laag, want twintigduizend jaar nadat de Meesters van Lascaux²⁾ hun grotten omtoverden tot een Paleis van de Verbeelding is er van enige heilzame invloed op het handelen en denken van
180 de mens nog steeds niets te merken. Integendeel.

(13) Met evenveel recht zou je kunnen
zeggen dat zo langzamerhand wel
bewezen is dat er van de kunst geen

- 185 wonderen verwacht mogen worden.
Misschien moeten we haar zelfs maar
afschaffen. Kunst, laten we wel wezen,
creëert bijvoorbeeld zonderlingen. En
het kunstenaarschap, dat is algemeen
190 bekend, gaat vaak gepaard met een
uitbundig gebruik van drank en andere
stimulerende middelen. Kunst kan
binnen gezinnen spanningen en ruzies
veroorzaken en is al met al nog een
195 heel gedoe ook, met musea en perso-
neel en onderhoud en restauratie.
(14) Waarom zou het dan zo zijn dat de
uitingen van deze zonderlingen de
overige burgers zouden inspireren om
200 alles begrijpende modelburgers te
worden? Er is geen enkel bewijs voor-
handen. En toch houdt men van links
tot rechts stug vol dat kunst een zegen
is voor de samenleving.
- 205 **(15)** De verklaring daarvoor ligt in het
feit dat wij vastzitten in het rendements-
denken. Dat blokkeert de weg naar een
meer waarheidsgetrouw inzicht. Het
gaat er gewoonweg niet in dat kunst,
210 hoewel het wat kost, misschien wel
helemaal geen maatschappelijk nut of
meetbaar effect heeft. Het idee dat
kunst eigenlijk iets anders is dan wat zij
is, en dat zij méér zou moeten kunnen
215 dan zij kan, zit om redenen van het
profijtbeginsel diep in de mensen in-
gebakken.
(16) Het idee dat kunst goed is voor
mens en samenleving is een onbewijs-
220 baar waanidee. Een waanidee dat
merkwaardigerwijs verkondigd wordt
door partijen die er zelf, als we ze op
hun daden beoordelen, niet in geloven.
Is het een wonder dat het kunstbeleid
- 225 van deze en vorige regeringen
zwalkend en ongeïnspireerd is?
(17) Verklaringen over de betekenis van
kunst dienen ernstige verklaringen te
zijn. Gedachten over kunst dienen de
230 kern te zijn van gedachten over de
mensheid zelf. Inderdaad: waarom zijn
wij hier en wat heeft dit allemaal te be-
tekenen? Kunst is niet belangrijk omdat
we er betere mensen van worden, maar
235 omdat ze ons tot mensen maakt. In de
natuur komt geen kunst voor. Het
maken en waarderen van kunst is een
unieke menselijke eigenschap. Een
eigenschap die alleen al door haar
240 uitzonderlijkheid haar waarde bewijst.
Daarom is kunst belangrijk. Kunst is het
enige wezenlijke dat ons onderscheidt
van alle andere levende wezens. Het is
de viering van het menszijn.
- 245 **(18)** Indien een overheid, dit alles in-
dachtig, besluit dat het waard is om dit
fenomeen te ondersteunen, dan kan dit
eigenlijk maar op één manier: met blind
enthousiasme en onvoorwaardelijk ver-
250 trouwen en zonder verder iets aan de
kunst op te leggen of van haar te eisen.
De kunst is zichzelf genoeg. Er is dan
ook geen enkele reden denkbaar waar-
om de omvang van die steun minder
255 dan vijf procent van de rijksbegroting
zou moeten zijn. Dat daar geen geld
voor is, lijkt mij, gezien de berichten
over de explosieve toename van
zwaarlijvigheid onder de Nederlandse
260 bevolking, een moeilijk te verdedigen
stelling. Dus hou toch op met dat
armoedige gedoe over vijftig miljoen
meer of minder, stop er miljarden in!

naar: Dick Tuinder

uit: De Groene Amsterdammer, 10 september 2005

noot 1 CBS: Centraal Bureau voor de Statistiek

noot 2 Lascaux: in dit Franse plaatsje werden in 1940 prehistorische rotstekeningen gevonden van
naar schatting 10.000 jaar oud

Tekst 1 Overheid en kunst

De tekst 'Overheid en kunst' kan **na de inleiding** als volgt worden ingedeeld:

Deel 1: kritische analyse standpunten en stellingname van de politiek inzake kunst;

Deel 2: kritische analyse misvattingen over kunst;

Deel 3: uitgangspunt voor een juiste analyse van kunst en praktische gevolgtrekking.

1p 1 Bij welke alinea begint deel 1?

1p 2 Bij welke alinea begint deel 2?

1p 3 Bij welke alinea begint deel 3?

1p 4 Wat is het hoofddoel van de tekst 'Overheid en kunst', gelet op een algemeen lezerspubliek?

Het hoofddoel is het algemene lezerspubliek te

A amuseren met betrekking tot de misverstanden bij politici over kunst.

B informeren over de verschillende visies op de betekenis van kunst.

C laten nadenken over de uiteenlopende maatschappelijke functies van kunst.

D overtuigen van een gewenste verandering in overheidssteun voor de kunst.

1p 5 Welke van de onderstaande omschrijvingen geeft het beste het verband weer tussen alinea 1 en 2?

In alinea 1

A wordt de aanleiding genoemd tot het in alinea 2 besproken probleem.

B wordt de oorzaak genoemd van het probleem dat in alinea 2 naar voren komt.

C wordt de reden genoemd van de situatie die in alinea 2 beschreven wordt.

D wordt de situatie geschetst die in alinea 2 wordt becommentarieerd.

"Wanneer het de landbouw of de scheepvaart had betroffen, waren er ongetwijfeld stemmen opgegaan om meer geld in deze sector te pompen, maar hier is het omgekeerde het geval." (regels 10-14)

1p 6 Wat is dit voor een type redenering?

Een redenering op basis van

A autoriteit.

B een of meer voorbeelden.

C een vergelijking.

D oorzaak en gevolg.

1p 7 Welke verband bestaat er tussen alinea 3 enerzijds en alinea 4 anderzijds?
In alinea 3 worden de opvattingen over kunst van politici

A aangevallen en in alinea 4 wordt daar een voorstel aan verbonden.

B nuchter geanalyseerd en in alinea 4 nog eens samengevat.

C uiteengezet en in alinea 4 mondt de opsomming uit in een conclusie.

- 1p **8** Welke tegenstelling wordt er in alinea 4 tot en met 6 uitgewerkt?
- A** De tegenstelling tussen begrip voor jezelf en begrip voor de ander in allerlei vormen van kunst.
 - B** De tegenstelling tussen het huidige kunstbeleid van de overheid en het toekomstige kunstbeleid.
 - C** De tegenstelling tussen politieke opvattingen over kunst en de verwerkelijking van die opvattingen.

- 3p **9** Wat is, gelet op alinea 8 tot en met 10, de belangrijkste verklaring voor het tekortschieten van het huidige kunstbeleid van de overheid?
Gebruik voor je antwoord maximaal 20 woorden.

In alinea 10 worden drie invalshoeken genoemd die je kunt kiezen wanneer je het over kunst hebt:

- 1 het wezen van kunst;
 - 2 het belang van kunst;
 - 3 de plaats van kunst in de maatschappij.
- 2p **10** Vanuit welke twee hierboven genoemde invalshoeken benaderen de meeste **in alinea 3** geciteerde politieke partijen het begrip 'kunst'?
- 1p **11** Vanuit welke hierboven genoemde invalshoek wordt **in alinea 17** het begrip 'kunst' benaderd?

Volgens de tekst dient kunst geen maatschappelijk doel. Als politici dit standpunt zouden overnemen en zouden koppelen aan het 'rendementsdenken' (zie regels 206-207), zou dit tot een door de auteur niet gewenst gevolg kunnen leiden.

- 2p **12** Welk ongewenst gevolg zou dan optreden?
Gebruik voor je antwoord maximaal 10 woorden.

"Kunst is niet belangrijk omdat we er betere mensen van worden, maar omdat ze ons tot mensen maakt." (regels 233-235).

- 1p **13** Wat is het meest essentiële kenmerk van kunst waarnaar met deze zin verwezen wordt?
- A** Kunst brengt de betekenisloosheid van de natuur tot uitdrukking.
 - B** Kunst helpt de mens schoonheid te ontdekken en brengt hem tot inkeer.
 - C** Kunst stimuleert de mens zich te verdiepen in het wezen van zijn bestaan.

"Kunst is het enige wezenlijke dat ons onderscheidt van alle andere levende wezens" is een van de aannames waarmee in alinea 17 en 18 het idee dat kunst goed zou zijn voor mens en samenleving, wordt bestreden.

- 2p **14** Geef een eigen argument waarmee de aanname dat kunst het enige is dat ons onderscheidt van alle andere levende wezens weerlegd zou kunnen worden.
Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.

- 1p 15 Welke van de onderstaande formuleringen geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst weer?
- A De kunst in Nederland wordt de laatste tijd door politici, kunstenaars en beleidsmakers ten onrechte zwaar bekritiseerd.
 - B Het kunstbeleid in Nederland berust op waanideeën en is in tegenspraak met door politici geventileerde kunstopvattingen.
 - C Het wordt tijd dat het niet aantoonbare maar evidente belang van kunst door politici wordt vertaald in ruimhartiger steun voor kunst.
 - D Politici dienen afstand te nemen van de betekenissen die zij aan kunst toedichten, omdat deze grotendeels op misverstanden berusten.

De tekst richt zich behalve tot een algemeen lezerspubliek ook tot politici.

- 1p 16 Wat is de belangrijkste boodschap voor deze laatste lezersgroep?
Politici moeten
- A de ware betekenis van kunst serieus nemen en vertalen in adequaat beleid.
 - B hun kunstopvattingen omzetten in een daarbij aansluitend beleid.
 - C tot onderlinge afstemming komen van hun zeer diverse kunstopvattingen.
 - D zich gaan verdiepen in het beroep van kunstenaar en dat leren waarderen.

tekstfragment 1

“De kunst kan niet om de markt heen. Een zichzelf respecterende kunstenaar leert daarom met die markt om te gaan. Het zou mooi zijn als kunstwerken voor zichzelf spraken, als de creatie van iets moois of iets totaal anders zonder meer erkend wordt, en als de kunstenaar zich geen zorgen behoefde te maken over de financiële beloning van zijn werk. Vergeet het maar. Talloze kunstenaars dingen mee naar aandacht, erkenning en financiële beloning. Laten we er maar van uitgaan dat ze zelf overtuigd zijn van de waarde van hun werk. Misschien zijn ze onder elkaar het daar ook over eens. Het probleem ligt aan de andere zijde van de kunstwereld, oftewel de niet-kunstenaars die om kunst geven. (...) Kunstenaars dienen te weten hoe de mensen voor hun kunst te interesseren, hoe in te spelen op de latente belangstelling en hoe enthousiasme los te weken. Kunst verdient de aandacht, maar die aandacht moet verdiend worden.”

naar: Arjo Klamer (Professor in de economie van Kunst en Cultuur, Erasmus Universiteit)

uit: het Business Art Stage Plan, toelichting jaarverslag 1997-1998

- De slotzin van de hoofdtekst luidt: “Dus hou toch op met dat armoedige gedoe over vijftig miljoen meer of minder, stop er miljarden in!”
- 1p 17 Citeer uit tekstfragment 1 de hele zin waaruit blijkt dat Arjo Klamer het eens zou kunnen zijn met deze uitspraak.
- 2p 18 Aan welk aspect met betrekking tot de financiering van kunst wordt in het tekstfragment wel, maar in de hoofdtekst geen aandacht besteed? Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

tekstfragment 2

“De vraag of cultuureducatie franje of fundament is, moet blijven worden gesteld. Niet op een geboorneerde of een elitaire manier. Wel in de volle overtuiging dat cultuur ons leven rijker, zinvoller en vrolijker maakt. Want uiteindelijk blijft het natuurlijk ook een retorische vraag. Cultuur is geen franje, cultuur is fundament. In ons dagelijks doen en handelen, en dus ook in ons onderwijs!”

uit: Cultuureducatie: franje of fundament, toespraak van dr. F. van der Ploeg, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, ter gelegenheid van het debat “Cultuureducatie: franje of fundament?”

In tekstfragment 2 stelt Van der Ploeg dat cultuur “ons leven rijker, zinvoller en vrolijker maakt”.

- 3p **19** Welke visie uit de hoofdtekst staat tegenover deze visie van Van der Ploeg? Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.